

3. Verkhogliadova, N. I., & Kisla V. I. (2008). Contemporary approaches to investing human capital. *Ekonomichnyi Prostir (Economic Space)*, 9, 205-212 (in Ukr.).
4. Vovkanich, S. Y. (2005). Generating of valuable information: the way of building competitive innovative society. *Ekonomika Ukrainy (Economy of Ukraine)*, 3, 42—48 (in Rus.).
5. Guberskyi, L. V., Kaminskyi Ye.Ye., Makarenko Ye.A., & others (2007). *Information policy of Ukraine. Scientific context*. Kyiv: lybid (in Ukr.).
6. Yerohin, S. A. *Structural transformation of national economy (theoretical and methodological aspects)*: Research monography. Kyiv: Publishing house «Svit znan» (in Ukr.).
7. Makarenko, I. P. (Ed.). (2007). *National innovative system of Ukraine and principles of building*. Kyiv: Institute for National Security Problems (in Ukr.).
8. Inozemtsev, V. L. (2003). Models of post-industrialism: similarity and distinctions. *Obshchestvo i Ekonomika (Society and Economics)*, 4/5, 51—96 (in Rus.).
9. Inozemtsev, V. L. (1998). *Beyond the borders of economic society. Post-industrial theory and post-economic trends in contemporary world*. Moscow: Academia — Nauka (in Rus.).
10. Geiets, V. M., & Seminozhenko, V. P. (2006). *Innovative perspectives of Ukraine*. Kharkiv: Konstanta (in Rus.).
11. Shnipko, O. S. (2008). *Competitiveness of Ukraine in the conditions of globalization*: thesis for gaining academic degree of the doctor of economic sciences. Kyiv (in Ukr.)
12. Saveliev, Ye. V. (2003). *European integration and marketing. Scientific essays*. Ternopil: Kart-blansh (in Ukr.)
13. Zakharova, O. V. (2010). *Managing of investing human capital: methodology, evaluation, planning: monography*. Donetsk: DNTU (in Ukr.).

УДК: 327 (32.019.5)

Валюшко І. О.¹,

аспірант,

Дипломатична академія України при МЗС України,
Київ, Україна. ivannavaljushko@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН: МИНУЛЕ І СУЧАСНІСТЬ

Анотація. Висвітлено роль інформації у веденні війн як явища, що набуває на сьогодні матеріального і стратегічного значення. Відзначається, що сучасні інформаційні технології та інформаційні війни мають тисячолітню історію. Проведено паралелі між минулим і сучасним концептом інформаційної війни. Одним із основних засобів інформаційного протиборства на ранніх стадіях розвитку військового мистецтва було маніпулювання інформацією через психологічний вплив. Втім набагато масштабніші виміри інформаційні війни набули у ХХ столітті з розвитком і діяльністю ЗМІ. Висвітлено сучасні інформаційні впливи у порівнянні з тими, що використовувалися тисячоліття тому. Показано, як змінилися форми і засоби інформаційних війн, а також, як збільшились опції можливих комбатантів у них. Визначено мету інформаційних операцій, описано основні «гравці» на інформаційному полі бою минулого і сучасності. Відзначено, що розвиток інформаційних технологій дозволяє вченим розробити принципово нові системи зброї за короткий термін.

¹ Valiushko I.O., Ph.D student, Diplomatic Academy of Ukraine, Kyiv, Ukraine. ivannavaljushko@gmail.com
EVOLUTION OF INFORMATION WARFARE: PAST AND PRESENT

Втім вочевидь інформаційна перевага є невід'ємною рисою будь-якого збройного конфлікту у XXI столітті.

Ключові слова: інформація, інформаційні технології, інформаційні війни, інформаційно-психологічні впливи.

Анотація. Освещается роль информации в ведении воен как явление, которое приобретает сегодня материальное и стратегическое значение. Отмечается, что современные информационные технологии и информационные войны имеют тысячелетнюю историю. Проведены параллели между прошлым и современным концептом информационной войны. Одним из основных средств информационного противоборства на ранних стадиях развития военного искусства было манипулирование информацией через психологическое воздействие. Однако намного более масштабные измерения информационные войны получили в XX веке с развитием и деятельностью СМИ. Освещены современные информационные воздействия в сравнении с теми, которые использовались тысячелетия назад. Показано, как изменились формы и средства информационных войн, а также как увеличились опции возможных комбатантов в них. Определяется цель информационных операций, описываются основные «игроки» на информационном поле боя прошлого и современности. Отмечается, что развитие информационных технологий позволяет ученым разработать принципиально новые системы оружия за короткий срок. Однако очевидно, что информационное преимущество является неотъемлемой чертой любого вооруженного конфликта в XXI веке.

Ключевые слова: информация, информационные технологии, информационные войны, информационно-психологические воздействия.

Abstract. *The role of information in warfare as a phenomenon which has been acquiring today a material and strategic significance is discussed. It is noted that modern information technologies and information wars have ancient history. Comparison of the past and present concept of information warfare is done. One of the main tools of information confrontation during the initial stages of the art of war was dealt with manipulation of information through psychological influences.*

But with the development of media in the XX-th century information wars have acquired more huge dimensions. There are described modern information influences in comparison with those which were used millenniums ago. It is described how the forms and means of information wars were changed as well as how options of possible combatants of them were enhanced. The purpose of information operations is defined as well as the main «players» on the information battlefield of the past and present are described. It is noted that development of technology permits scientists to develop essentially new systems of armament during short time. But it is obvious that information superiority is an integral feature of any armed conflict of the XXI century.

Key words: information, information technology, information warfare, information and psychological influences.

Постановка проблеми. Застосування інформаційно-психологічних прийомів задля відстоювання певних інтересів, збереження власних ресурсів чи здобуття додаткових у протистоянні з протилежною стороною відомі людству з незапам'ятних часів. Ще давні мислителі і полководці розмірковували, як перемогти у протистоянні з найменшими втратами. У той же час відомо, що XX ст. відзначилось якісно новою роллю інформації у житті суспільств та й загалом цивілізації, коли без неї унеможлиблюється нормальне функціонування як окремих осіб, так і держав. Масовість інформації та її надважлива роль у структурі цивілізації визначили можливість використання інформаційних і комунікаційних технологій у військовій справі. Тепер традиційні види зброї доповнює інтелектуальна складова, яка включає інформаційно-технічні засоби, кіберзброю тощо. Дослідження особливостей, факторів і методів інформаційних війн минулого сприятиме розумінню зародження тих процесів і трансформацій, які несе розвиток інформаційних технологій сучасності та надасть можливість простежити шлях еволюції інформаційних війн.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Актуальність зазначеної проблеми підтверджується значною кількістю досліджень у цій сфері. Історичний шлях трансформацій інформаційного протиборства висвітлено у працях українських учених, таких як О. Литвиненко, В. Веденєєв, Є. Скулиш, С. Чукут. Сучасні інформаційні технології та інформаційні війни досліджували В. Виноградчий, М. Лібікі, О. Картунов, Г. Сашук, О. Пелін, Я. Сватко та багато інших.

Окремо варто відзначити працю українського фахівця у сфері інформаційного суспільства Г. Почепцова «Сучасні інформаційні війни», де системно викладено історію виникнення і розвитку методології інформаційних воєн і розкрито різницю між американською, британською і російською моделями.

Проблематику інформаційних воєн активно досліджують російські вчені, зокрема О. Крикунов, О. Корольов, О. Іванов, О. Горбачов та ін.

Узагальнення існуючого доробку уможливорює поглиблення знань щодо окресленої теми, її розгляд з погляду на сучасні тенденції інформаційних воєн.

Мета статті. Дослідити основні аспекти ведення інформаційних воєн минулого і сучасності; прослідкувати, як розвиток інформаційних технологій вплинув на зміну самої парадигми війни.

Основні результати дослідження. Не секрет, що інформація зараз є визначальним, цінним фактором розвитку як у локальному значенні, так і в глобальному. Інформація визначає розвиток як окремих корпорацій, держав, так і всієї цивілізації.

На сьогодні інформація набуває матеріального і стратегічного значення. Повсюдна інформатизація та інформаційна революція не тільки змінили спосіб нашого соціального життя, економічних і фінансових відносин, а й методи і форми ведення воєн, де втрати обчислюються не кількістю загиблих, а кількістю прихильників тієї чи іншої політичної партії, течії, процесу або просто події. Інформаційна війна тепер не є якимось абстрактним поняттям, а цілком реально існуючим фактом, який активно розробляють і вивчають [1].

Як відомо, великомасштабні інформаційні технології, які дістали назву інформаційних воєн, мають тисячолітню історію. Уже у біблійній легенді згадано Гедеона, який під час воєн дуже часто намагався залякати ворога. Одного разу він так залякав супротивника, що той розгубився і вдарив по своїх військах. Прикладів інформаційного впливу на моральну, духовну стійкість супротивника можна знайти чимало і у Давньому Римі, і в епоху феодалізму (боротьба з «єрессю», за «істинну віру» і т.д.), і в пізніші часи [2].

Так, у Стародавньому Китаї кілька тисяч років тому було систематизовано стратегії, які застосовувалися в політиці та військовій діяльності. Такі стратегії в сучасній літературі отримали назву «стратагеми». Кожна стратагема, виражена у певному лаконічному висловлюванні («На сході шуміти, на заході наступати», «Прикрасити сухі дерева штучними квітами»), насправді є схемою опосередкованого способу впливу, неявного маніпулювання чужою поведінкою. Застосовуючи її, можна було ввести противника в оману, тобто дезінформувати стосовно власних намірів, планів і дій, і тим самим добитися переваги над ним, досягти успіху з мінімальними втратами.

У своєму трактаті «Про військове мистецтво» Суньцзи писав: «Війна — це шлях омани. Тому, якщо ти можеш що-небудь, показуй противнику, що не можеш; якщо ти користуєшся чим-небудь, показуй йому, нібито ти цим не корис-

туєшся; хоч ти й близько від нього, показуй, нібито ти далеко; хоч ти й далеко від нього, показуй, що ти близько». Це формулювання мети дезінформаційних заходів і сьогодні є актуальним.

Найважливішою рисою китайської традиції є надзвичайна увага до стратегії непрямих дій. Четверта стратигема наголошує на тому, що «сили, що зв'язують ворога, беруть початок не в прямому протиборстві». Саме це положення можна вважати передумовою для всіх можливих спеціальних операцій, зокрема, інформаційних операцій.

За давньоіндійської традиції «таємна служба», одним з основних завдань якої було управління суспільно-політичною комунікацією, є базовим інститутом держави [3, с. 7].

В історичних записках Плутарха можемо знайти ще один приклад тогочасних інформаційних війн. Олександр Македонський під час походу на Індію (у 326 р. до н. е.) майже вичерпав морально-бойові можливості своїх військ. З метою недопущення погоні під час відходу він наказав виготовити зразки зброї (списи, мечі, стріли, луки), амуніції (одяг, взуття), які набагато перевищували нормальні розміри, та розкидати їх на місці табору на березі Інду — нібито все це було забуто випадково. Коли зброя та одяг були зібрані й передані царю індусів Таксилу його розвідниками, які тільки здалека здійснювали спостереження за македонським військом, то цар відмовився від переслідування, уважаючи, що в Олександра всі воїни — велетні.

Таким чином, у стародавньому світі чітко проглядаються основні елементи й напрями інформаційно-психологічного впливу як способу ослаблення морального духу противника, бідбаторювання своїх військ, формування сприятливої суспільної думки як у своїй країні, так і на захопленій чи належній противникові території. У цей час поширилися такі способи інформаційно-психологічного впливу, як залякування своєю могутністю, використання письмових джерел, використання найочевидніших суперечностей у таборі противника й розкол його союзників. Стародавні полководці почали свідомо використовувати слово. Маніпулювання інформацією з метою зниження бойових можливостей противника через психологічний вплив розпочалось на одній із найранніших стадій розвитку військового мистецтва [4].

Деякі вчені вважають, що історичною точкою інфовоєн вважають часи владарювання татаро-монголів, військовим вилазкам яких передували чутки про страшні муки для непокірних.

Неабияку увагу до інформаційних дій, виявив відомий Н. Макіавеллі. Багато сторінок його робіт, зокрема «Володаря», присвячені проблемам психологічного впливу на підданих і противників. Н. Макіавеллі ретельно розглядає питання доцільності акцій залякування та демонстрації правителем різних чеснот, вважаючи цей бік політичної діяльності одним із найважливіших для володарів. Його роботи присвячені проблемам захоплення та утримання влади, демонструють надзвичайну увагу до проблематики врахування внутрішніх сил і вад противника та союзника, управління їх поведінкою тощо [3, с. 8].

Особливого значення інформаційні війни набули у ХХ столітті, коли газети, радіо, а потім і телебачення стали справді засобами масової інформації, а поширювана через них інформація — справді масовою. Великого значення набула пропаганда. Уже у 20-х роках США вели радіопередачі на регіони своїх «тра-

диційних інтересів» — країни Латинської Америки, Великобританія — на свої колонії. Німеччина, яка домагалася перегляду умов Версальського миру — на німців Померанії і Верхньої Сілезії у Польщі, судетів — у Чехії. Тоді ж, у 1930-х роках, інформаційні війни перестають бути додатком до збройних і перетворюються у самостійне явище — як от: німецько-австрійська радіовійна 1933—34 рр. з приводу приєднання Австрії до Рейху. Саме тоді з'явилося і набуло поширення поняття «інформаційний агресор», що передбачає психологічний вплив на умовного противника. Як вважав Р. Ніксон, що долар, вкладений у пропаганду, важливіший за долар, вкладений в озброєння, так як він починає працювати відразу [5].

Відомий український дослідник інформаційного суспільства Г. Почепцов пише, що вперше термін психологічна війна в 1920 р. застосував британський історик Дж. Фуллер, котрий аналізував першу світову війну. І цей термін взяли на озброєння американці. Вони датують власне використання цього терміна 1940 роком. Відповідний англійський варіант цього терміну — політична війна. Термін психологічні операції вперше в документі застосував капітан (потім контр-адмірал) Е. Захаріас. Саме цей термін почали з 1957 р. використовувати в американських офіційних документах, адже він дав змогу застосувати відповідний інструментарій у ситуації відсутності широкомасштабних військових операцій. Тобто цей інструментарій можна застосовувати не лише до ворогів, а й до нейтральних країн чи навіть союзників [6, с. 166—167].

Вступ людства в інформаційну еру змінив саму парадигму війни. Розвиваючись в часі інформаційні технології змінили концепцію, тактику і стратегію війни. Інформаційна революція змінює як систему озброєнь, так і систему цілей, у результаті чого відбувається перехід, наприклад, до нелетальної зброї, а також до атаки, спрямованої на електронні системи противника.

Крім того, змінюється розстановка сил у світі. Інформаційні технології зумовили введення «нових гравців» на інформаційному полі бою — недержавних організацій. Система міжнародних відносин відійшла від принципу територіальної близькості. Дж. Най говорить у цьому контексті про демократизацію технологій, що дають змогу недержавним гравцям робити те, що в минулому могли робити тільки держави, маючи на увазі Гітлера чи Сталіна [7, с. 119—122].

Американський генерал Маклюэн відзначив, що у новітній час економічні відносини усе більше приймають форму обміну знаннями, а не обміну товарами. А засоби масової комунікації самі є новими «природними ресурсами», що збільшують багатства суспільства. Тобто боротьба за капітал, простори збуту переходять на другий план, а головним стає доступ до інформаційних ресурсів, знань, що призводить до того, що війни ведуться вже більше в інформаційному просторі та за допомогою інформаційних видів озброєнь [8].

Інформаційні мережі є новим середовищем, в якому ключовими є стратегічна розвідка та військові операції, які проводяться за дипломатичної, економічної підтримки та за підтримки ЗМІ. У більшості індустріально розвинених країнах проводяться дослідження і розробки нової інформаційної зброї, що дозволяє здійснювати безпосередній контроль над інформаційними ресурсами потенційного противника, а в необхідних випадках — прямо впливати на них. За даними аналітичних центрів США, розробки такої зброї ведуться у 120 країнах світу. Для порівняння — розробки в галузі ядерної зброї проводяться не

більш, як у 20 країнах. У деяких країнах завершено розробку засобів інформаційного протиборства (війни) з можливим противником як в умовах воєнних конфліктів різної інтенсивності, так і у мирний час на стратегічному, оперативному, тактичному рівнях і в польових умовах з метою захисту національної інфосфери від агресії і несанкціонованого втручання. У розвинутих країнах концепція інформаційної війни є складовою воєнної доктрини, що обумовлює спеціальну підготовку особового складу і окремих підрозділів для проведення інформаційних операцій. Практика міжнародних, регіональних та етнічних конфліктів виявила унікальність застосування інформаційної зброї для впливу на міжнародне співтовариство та для боротьби за геополітичні інтереси [9, с. 45—51].

До прикладу, Міністерство оборони Великої Британії, ще кілька десятиліть тому, розпочало дослідження війн періоду 2015—2030 років. Військові США вже давно завершили вивчення війни 2015 і війни 2025. Ці дослідження цікаві саме тенденціями, що дає змогу відволікатися від конкретного наповнення майбутніх об'єктів. Кожен рік науковці видають стратегічні оцінки ситуації, де майже всі вони зорієнтовані на майбутній розвиток [7, с. 111]. Як уважає З. Бжезінський, інформаційно-культурна складова зараз є однією із трьох запоруок могутності держави [10, с. 12].

Більшість військових фахівців вважають, що інформаційна зброя дозволяє вигравати війни, не вдаючись до звичайної зброї. Інформаційна зброя співставляється зі зброєю масового знищення, вона не вимагає спеціальних засобів виробництва або складної інфраструктури для використання. Засоби інформаційної війни — це програмне забезпечення, апаратні засоби комп'ютерних вірусів, логічних бомб тощо. Ці активи і методи інформаційної війни поєднують відносно низьку собівартість виробництва та високу ефективність як під час війни, так і в мирний час. Це у свою чергу розширює діапазон можливих комбатантів у такій війні, які включають як окремі країни, так і їх спецслужби, терористичні організації, злочинні кола, фірми і навіть особи, що діють без злого наміру. Унікальність інформаційної зброї полягає в тому, що будь-яка країна, у той час як розбудовує свою інформаційну інфраструктуру, створює матеріальну основу для військового використання інформаційних технологій проти неї. Чим вищий науково-технічний потенціал країни, тим більша кількість цілей для інформаційної атаки — телекомунікації, космічні апарати, командування, управління, зв'язок, комп'ютери, системи управління нафто- і газопроводами, і т. д. [11, с. 94—103].

Висновки. Інформаційна війна по своїй суті не є явищем абсолютно новим, а простежується ще з прадавньої історії. Інформаційна складова була присутня у протистоянні давніх племен, релігій, народів. Проте, з розвитком технологій модифікувалися засоби та інструменти інформаційної боротьби. Коли тисячоліття тому, як засіб досягнення мети в інформаційній акції використовували слово, то теперішніми інструментами ведення інформаційних війн (операцій), окрім ЗМІ, стало програмно-технічне забезпечення, що стало визначальним компонентом у сучасному інформаційному протистоянні. Один з американських полковників порівняв входження інформаційного простору з повітряним. На повітряний простір звернули увагу тоді, коли з'явилась можливість його експлуатувати, а до цього ніхто й не зауважував. XX ст. остаточно вивело інфо-

рмацийний чинник війн у самостійну галузь досліджень. Інформація стала основою силою, яка визначає результат війни. Як вважає більшість дослідників інформаційного суспільства, лідерство у XXI ст. визначається не економічним фактором, а його здатністю контролювати інформаційні процеси.

Інформаційні операції стали у наш час вагомою частиною військових стратегій багатьох країн. Останні досягнення в галузі науки і техніки привели до революційних змін у всіх сферах суспільного життя. У зв'язку з цим, питання інформаційної незалежності, відіграють важливу роль у підтримці національної безпеки, набирають вирішальне значення для збройних сил країни та її силових відомств. Інформаційні технології змінили звичні критерії оцінки військової потужності. Змінилися також традиційні форми збройної боротьби. Міжнародні події останнього десятиліття свідчать, що технологічна і, насамперед, інформаційна перевага відіграють вирішальну роль у досягненні цілей війн і збройних конфліктів. На даному етапі ряд країн публічно проголосили політику з питань підготовки до інформаційної війни, яка розглядається як частина їх оборонних доктрин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сащук Г. Інформаційна безпека в системі забезпечення національної безпеки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://journ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_rupl.php
2. Михальчук В. Спеціальні інформаційні операції в контексті інформаційних війн [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/929/1/35.pdf>
3. Литвиненко О. В. Інформаційні впливи та операції. Теоретико-аналітичні нариси : (монографія) / Литвиненко О. В. — К.: НІСД, 2003. — 240 с.
4. Скулиш Є. Історія інформаційно-психологічного протистояння [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uk.xlibx.com/4psihologiya/60983-10-istoriya-informaciyno-psihologichnogo-protiborstva-pidruchnik-zagalnoyu-redakci-yu-rektora-nacionalnoi-akademii-uk.php>
5. Лубкович І. Інформаційна війна: загроза інформаційній безпеці України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-2_3.htm
6. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Г. Почепцов — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. — 497 с.
7. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика: Навч. пос. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. — 2-ге вид., стер. — К.: Знання, 2008. — 663 с.
8. Каширчук Н. Міжнародна інформаційна безпека як актуальна проблема сучасності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://naub.org.ua/?p=1050>
9. Макаренко Є. А. Політичні доктрини глобальної інформаційної безпеки / Є. А. Макаренко // Вісник Київськ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. — 2007. — № 2. — С. 45—51.
10. Бжезинський З. Великая шахматная доска / З. Бжезинский. — М.: Междунар. отнош., 1998. — 256 с.
11. Krikunov A. Features of information warfare of the future / A. Krikunov, A. Korolyov // Военный дипломат / Military Diplomat. — 2009. — № 1. — С. 94—103.

REFERENCES

1. Sashchuk, H. *Information security in the national security system*. Retrieved from http://journ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_pupl.php (in Ukr.).
2. Mykhalchuk, V. *Special information operations in the context of information warfare*. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/929/1/35.pdf> (in Ukr.).
3. Lytvynenko, O.V. (2003). *Information influences and operations. Theoretical and analytical essays*. Kyiv: NISR (in Ukr.).
4. Skulysh, Ye. *History of information-psychological confrontation*. Retrieved from <http://www.uk.xlibx.com/4psihologiya/60983-10-istoriya-informaciyno-psihologichnogo-protiborstva-pidruchnik-zagalnoyu-redakci-yu-rektora-nacionalnoi-akademii-uk.php>(in Ukr.).
5. Lubkovych, I. *Information warfare: the threat of information security of Ukraine*. Retrieved from http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-2_3.htm (in Ukr.).
6. Pocheptsov, H. (2015). *Modern Information Wars*. Kyiv: «Kyiv-Mohyla Academy» (in Ukr.).
7. Pocheptsov, H.H., & Chukut, S.A. (2008). *Information policy (Study Guide)*. Kyiv: Znannia (in Ukr.).
8. Kashpruk, N. *International information security as an urgent problem of present time*. Retrieved from <http://naub.org.ua/?p=1050>(in Ukr.).
9. Makarenko, Ye. (2007). The political doctrine of global information security. *Visnyk Kyivskogo natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Mizhnarodni vidnosy (Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. International Relations)*, 2, 45—51 (in Ukr.).
10. Brzezinski, Z. (1998) *The Grand Chessboard*. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniya. (in Rus.).
11. Krikunov, A., & Korolyov, A. (2009). Features of information warfare of the future. *Voiennyi Diplomat (Military Diplomat) 1*, 94—103.

УДК 327:620.9(073)(045)

Корольова А. С.¹,

аспірант Дипломатичної академії України при МЗС України,
Київ, Україна. alona.korolova1@gmail.com

ДОКУМЕНТАЛЬНА ПЛАТФОРМА ДЕРЖАВНОГО ДЕПАРТАМЕНТУ США В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

Анотація. Подано аналіз доктринального забезпечення зовнішньої політики США в контексті енергетичних інтересів країни. Серед офіційних документів, що визначають мету та напрямки зовнішньої політики Сполучених Штатів у цілому та енергетичної політики зокрема, особливе місце посідають Стратегічні плани з міжнародних справ Державного департаменту США. Аналізуються Стратегічні плани з міжнародних справ Державного департаменту Сполучених Штатів (2004—2009 рр., 2007—2012 рр., 2011—2016 рр., 2014—2017 рр.) за часів адміністрацій Дж. Буша-молодшого та Б. Обами. Відзначено, що в кожному зазначеному документі перелік закріплених стратегічних цілей США в галузі як міжнародних

¹ Koroliova A. S., Ph. D student, Diplomatic Academy of Ukraine under the MFA of Ukraine, Kyiv, Ukraine. alona.korolova1@gmail.com

DOCUMENTAL PLATFORM OF THE U.S. DEPARTMENT OF STATE IN THE SPHERE OF ENSURING ENERGY INTERESTS